

УДК 339.9:664.1

О. В. Генералов,
аспірант, Київський національний торговельно-Економічний Університет

РИНОК ЦУКРУ РОСІЇ І ЙОГО МІСЦЕ У КРАЇНАХ СНД

У статті аналізуються аспекти формування кон'юнктури ринку цукру Росії, її тенденцій та змін з урахуванням динаміки світового та національного розвитку. Розглядається місце Росії серед країн СНД.

The article examines aspects of the formation of sugar market of Russia, its trends and changes taking into account the dynamics of global and national development. The place of Russia among the CIS countries.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Цукор — товар широкого вжитку, що використовується в раціоні харчування населення, забезпечуючи фізіологічні потреби організму у вуглеводах, а також сировина для багатьох галузей харчової промисловості.

Виробництво цукру у світі протягом останніх десятиліть динамічно зростає та для багатьох країн еволюція цукрового ринку стала значним фактором зовнішньої політики. Регулювання державою ринку цукру має найважливіший вплив на виробництво та торгівлю, а також на ціни вироблюваної продукції.

Зовнішня торгівля цукром у середньому складає 45—50 млн т у рік, або близько 30% від світового виробництва цукру. Ця частка вище, ніж частка зернових, і близька до частки олійних культур. Регіон, що включає Росію, країни СНД, Балтію та Афганістан, залишається одним з найбільших регіонів споживання цукру в світі. Загальне його споживання досить стабільно та перевищує 12—14 млн т.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Над висвітленням питань дослідження кон'юнктури світового ринку цукру працювали вітчизняні фахівці, серед яких Стасіневич С.А., Грищенко О.Ю., Коденська М.Ю., Шпичак О.М., Фурса А.В. та зарубіжні вчені — Боєва В.Р., Зельднера А.Г., Ключака В.А., Ушачова І.Г.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Основна мета статті — аналіз аспектів формування кон'юнктури ринку цукру Росії, її тенденцій та змін з урахуванням динаміки світового та національного розвитку.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Більшість розвинених країн має високий рівень продовольчої безпеки щодо цукру, забезпечуючи внутрішнє споживання продукту за рахунок його вироблення із власної рослинної сировини. Так, США при споживанні 9,25 млн т цукру виробляють 7,68 млн т (83%) із цукрового буряка та тростини, які вирощують на своїй території.

Країни ЄС покривають основне внутрішнє споживання цукру за рахунок переробки власної бурякової сировини.

Китай, який до 80-х років минулого століття виробляв усього 2,0 млн т цукру і був його найбільшим імпортером, за минулі роки збільшив національне виробництво до 12—14 млн т, повністю забезпечивши внутрішні потреби в продукті.

Індія, що провадила до 70-х років минулого століття усього 3,7 млн т цукру, за останні роки довела національне виробництво до 27,5 млн т, також повністю забезпечивши внутрішні потреби.

Бразилія за той же період збільшила національне виробництво цукру з 4,8 до 31,6 млн т,

ставши найбільшим експортером цукру та етанолу.

Провідні економіки світу забезпечують продовольчу безпеку щодо забезпечення країни цукром від 80 до 100% внутрішнього споживання.

Росія та Білорусія рухаються у напрямі самозабезпечення, в інших країнах спостерігається зростання імпорту. Проте загальний імпорт цукру-сирцю в цілому не скорочується. В 2009 р. нетто-імпорт цукру-сирцю країнами регіону, імовірно, перевищить 5,5 млн т. При цьому фактично обсяг імпорту в 2009 р., мабуть, буде нижчим за рахунок скорочення внутрішніх запасів цукру в цих країнах.

Стан регіонального ринку цукру в СНД багато в чому визначається кон'юнктурою на ринку цукру Росії (рис. 1) [1].

Росія також займає більшу частку в загальному обсязі виробництва в регіоні та залишається нетто-імпортером цукру (табл. 1) [1].

Унікальні конкурентні переваги російських цукрових заводів у макрорегіоні "СНД+" (вартість логістики, енергетичних й інших ресурсів) формують потенціал толінгового експорту більше 0,5 млн т на рік. Для розкриття цього потенціалу необхідна державна підтримка, у першу чергу, з боку Федеральної Митної Служби і Російської залізниці, а також розширення ємності складів для зберігання цукру у чорноморських портах і на заводах.

Торгівля з Україною тимчасово закрита. Відповідно до підписаного із країнами СНД міждержавними угодами лише із січня 2013 р. буряковий цукор, що походить з України, не буде обкладатися імпортними митами [2].

Питання формування загального ринку цукру в країнах СНД є особливо гострим та важливим в умовах глобалізації світової економіки та економічної кризи. Нові умови економічного розвитку повинні об'єктивно ними оцінюватися для того, щоб оперативне та адекватно розробляти рішення для збереження стійкої кон'юнктури на цукровому ринку як Росії, так і країн СНД, з огляду на сучасні вимоги ведення бізнесу з розширенням географії господарської діяльності та диверсифікованості виробництва. Масштабність розв'язування завдань і їхня специфіка виз-

Рис. 1. Споживання цукру у СНД за 2008/2009 м.р.

Таблиця 1. Споживання та виробництво цукру з усіх видів сировини у країнах СНД у 2008/2009 р.

Країна	Споживання цукру, тис. т	Виробництво цукру, тис. т		
		із цукрового буряку	із цукру-сирцю	усього
Росія	5700	3486	2386	5872
Україна	1985	1563	0	1563
Білорусія	350	497	210	707
Казахстан	500	11	446	457
Азербайджан	90	0	230	230
Узбекистан	600	0	310	310
Грузія	80	0	140	140
Молдавія	80	148	0	148
Киргизія	80	20	0	20
Вірменія	75	0	2	2
Усього:	9540	5725	3724	9449

начаються, насамперед, тим, що в країнах регіону проживає більше 300 млн чоловік, саме цей фактор найбільш впливає на стан і ємність цукрового ринку.

Аналітичні оцінки показують, що щорічний потреба у цукрі СНГ становить 12—14 млн т при внутрішньому виробництві цукрового буряку — 5,7—5,9 млн т. Дефіцит ресурсів покривається частково за рахунок переробки цукру-сирцю та імпорту білого цукру. Причини високого рівня імпоротної залежності від поставок цукру в країнах регіону однакові — це, у першу чергу, технологічна відсталість, застаріле ви-

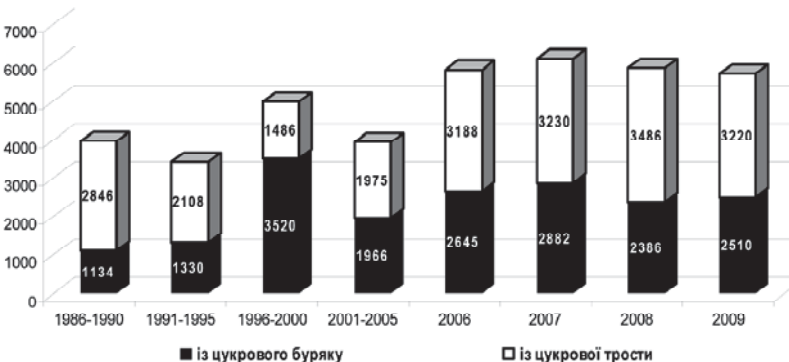

Рис. 2. Виробництво цукру в Росії протягом 1986—2008 р.

робнича база, недостатня державна підтримка, що приводять до високої собівартості продукції.

Сировиною для виробництва цукру в Росії є цукровий буряк і імпортований тростинний цукор-сирець. Представлені на рис. 2 дані відображають нестійкий характер виробництва цукру протягом 20 років як з власної сировини, так і з тростинного цукру-сирцю [1].

Виробництво та споживання цукру має сезонний характер. Буяковий цукор здебільшого виробляється у вересні-листопаді, цукор-сирець — у березні-липні. Пік споживання, як правило, доводиться на липень.

До останнього часу обмежуючим фактором у виробництві цукру із цукрового буряку залишалися зменшення темпів розвитку буяківництва, але в останні роки обсяги заготівлі цукрового буряку істотно зросли та до 2008 р. досягли 25,5 млн т. Територіальна структура виробництва цукрового буряку відрізняється тим, що більше половини (53%) загального обсягу заготівлі буряку доводиться на Центральний, 29% — на Південний федеральні округи.

Наявні в Росії потужності дозволяють переробити до 32 млн т. цукрового буряку та виготовити до 4,1 млн т цукру.

На рівень внутрішнього виробництва цукру в Росії впливають наступні фактори:

- наявність переробних потужностей цукрових заводів;
- ціни на внутрішньому ринку;
- увага з боку фермерів до рентабельності культури;
- обсяг площ під посіви цукрового буряку;
- урожайність і цукристість цукрового буряку.

Технічний і технологічний стан переробних потужностей у галузі наприкінці минулого століття не міг забезпечити її конкурентоспроможність. У середині 90-х років галузь значно знизилася обсяг виробництва буякового цукру, виробляючи в окремі роки лише 23—25% від необхідного для споживання в країні продукту.

У галузі практично не сформована стратегія підвищення технологічної якості виробленої сировини, що негативно відображається на показниках роботи як буякосійних господарств, так і переробних підприємств.

Сьогодні ряд заводів уже закриті, але інші цукрові заводи, що мають потенціал у сировинній зоні, модернізуються та збільшують свої потужності. Це природний і закономірний процес. Подібний шлях пройшли багато європейських країн, наприклад, Франція, що скоротила кількість цукрових заводів з більш ніж 100 до

30, але при цьому стала виробляти в 2,5 рази більше цукру.

Збільшення переробних потужностей повинне погоджуватися з потенційним підвищенням технологічної якості виробленого буряку, а також з поліпшенням виробничо-технічних показників цукрових заводів.

Рентабельність буяківництва знизилася до критичної риси, що визначило переорієнтацію виробників на вирощування інших сільськогосподарських культур, менш трудомістких і більше прибуткових.

Крім об'єктивних, економічних факторів, негативний вплив на розвиток буяківництва чинить ряд суб'єктивних причин. До них відносяться фактори, пов'язані з організацією виробництва та заготівлею сировини: діюча система переробки сировини на давальницьких умовах; відсутність середньострокових і довгострокових програм формування сировинних зон цукрових заводів; відсутність ефективних заходів економічного стимулювання як на ранні, так і пізні строки поставки буряку, її технологічна якість і т.д.

Цукор білий. У 2003—2010 рр. за підтримкою протекціоністської політики від імпорту динамічно зростає виробництво цукру з буряку, в першу чергу, за рахунок підвищення продуктивності галузі, а також збільшення посівних площ під цукровий буряк.

Надалі була досягнута відносна стабільність у виробництві цукру з буряку. Так, в 2009 р. у порівнянні з рівнем 1997 р. обсяг виробленого продукту збільшився більш ніж в 2,6 рази та склав 3,35 млн т, тобто 57% від рівня внутрішнього споживання.

Буяківництво Росії перейшло на якісно новий рівень: відбулося відновлення технічної бази буяківництва; деякі цукрові заводи реалізували комплексні програми модернізації та технічного переозброєння виробництва, істотно збільшивши потужності.

Суб'єктивні причини, що роблять негативний вплив, пов'язані з організацією виробництва та заготівлі сировини: система приймання сировини на давальницьких умовах, відсутність системи формування сировинних зон цукрових заводів, відсутність економічного стимулювання за ранні та пізні строки поставки буряку, її технологічна якість і т.д.

Вирощуванням цукрового буряку для фабричних цілей в 2008 р. займалися близько 5 тис. господарств всіх форм власності у 25 суб'єктах Російської Федерації. Основні посіви цукрового буряку зосереджені в Центральному, Південному і Приволзькому Федеральному округу-

гах.

Застосування інтенсивних технологій оброблення буряку, агрохімічних засобів захисту рослин, використання імпортного насіння сприяли підвищенню урожайності цукрового буряку, особливо в останні роки.

Так, проведені заходи дозволили підвищити обсяги виробництва цукрового цукру до 51—53% від рівня внутрішнього споживання (табл. 2) [1].

Економічна ефективність буряківництва вкрай нестабільна. В 2008 р. питомі витрати на оброблення 1 га посівів цукрового буряку в порівнянні з 2007 р. виросли у середньому на 40% (табл. 3) [1]. Рентабельність буряківництва у 2008 р. знизилася до 2,4%, що визначило переорієнтацію виробників на вирощування інших сільськогосподарських культур, менш трудомістких і більш прибуткових.

За останнє десятиліття спостерігався істотний приріст виробничих потужностей цукрових заводів. Станом на 1 січня 2009 р. у цукровій промисловості Росії значився 91 цукробуряковий завод. З них працювало в 2009 р. — 77, у т.ч. 2 рафінадних заводи, що спеціалізуються на виробництві тільки цукру-сирцю. З 77 цукробурякових заводів 48 заводів виробили більше 30 000 т цукру, у т.ч. 16 виробили більше 60 000 т цукру. Для порівняння, в Україні у 2009 р. діяло лише 56 цукрових заводів з 192 номінальних в 1991 р. Протягом декількох років через різні причини у переробці цукрового буряку у Росії не беруть участь 10—12 цукрових заводів загальною потужністю 20—25 тис. т.

Наявні в Росії потужності дозволяють переробити до 32 млн т цукрового буряку та виробляти до 4,1 млн т цукру з цукрового буряку.

Таким чином, цукробурякове виробництво в Росії після серйозного спаду, що спостерігався всередині 90-х років минулого століття, деякою мірою стабілізувалося і у 2008 р. частка цукру, виробленого з вітчизняної сировини, збільшилася до 59%.

Однак, у динаміці розвитку цукробурякового комплексу з'являються негативні тенденції, зокрема порушення принципу пропор-

Таблиця 2. Основні показники виробництва цукрового буряку в Російській Федерації в 1986—2009 рр.

Показник	Рік												
	1986-1990	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Площа посівів, тис. га	1474,6	810,1	900,1	806,4	773	808,6	924	851	806	1002	1066	1030	1050
Густота насаджень на 1 га, тис.	71	70	69	70	72	70	71	76	77	80	78	-	-
Урожайність, т/га	22,5	13,3	16,9	18,8	19,9	21,9	22,8	27,7	28,2	32,5	29,1	-	-
Валовий збір, тис. т	33177	10798	15227	14054	14556	15665	19384	21848	21420	30861	28835	29000	26000
Цукристість при прийманні, %	15,7	17,0	16,3	16,0	16,3	15,5	15,9	15,5	16,8	16,0	16,3	-	-
Вироблено цукру білого з буряка, тис. т	2846	1272	1519	1569	1616	1621	1901	2236	2503	3182	3229	-	-
Вихід цукру на заводах, %	10,72	13,19	12,13	12,45	12,77	12,07	12,18	12,34	13,96	12,92	13,28	-	-

Таблиця 3. Економічні показники виробництва цукрового буряку в Російській Федерації в 2005—2008 рр.

Показник	Рік			
	2005	2006	2007	2008
Витрати на 1 га посівів, руб.	23600	27070	30080	42500
Урожайність, т/га	28,2	31,4	29,2	33,5
Собівартість, руб./т	837	862	1030	1270
Закупівельна ціна 1 т буряка, руб.	965	1165	1150	1300
Рентабельність буряка, %	15,3	35,0	11,6	2,4

ційності розвитку сировинної бази галузі та виробничих потужностей переробних підприємств. У деяких регіонах виробничі потужності цукрових заводів продовжують залишатися не завантаженими, тоді як інші, у зв'язку зі зростанням обсягів виробництва та заготівлі сировини, збільшують строки його переробки. Тому нарощування обсягів виробництва цукрового буряку повинне обов'язково супроводжуватися відповідним приростом потужності цукрових заводів і, навпаки, збільшення виробничої потужності підприємств повинне неодмінно забезпечуватися одночасним розвитком сировинних зон для збереження оптимального завантаження підприємств.

Тростинний цукор. Проблема ціноутворення на внутрішньому ринку — це проблема імпорту. Кількісних обмежень на імпорт цукру та продукції, що містить цукор, в Росії немає.

У 2009 р. цукор-сирець перероблявся на 33 цукробурякових та 2 цукрорафінадних заводах. На 2009 р. схему переробки цукру-сирцю з діючих підприємств мали 74 заводи, загальною потужністю переробки 40,0 тис. т сирцю на добу. Наявні в Росії потужності тільки діючих заводів дозволяють переробити до 8,8 млн т цукру-сирцю та виробити до 8,5 млн т цукру.

Наявний потенціал російської цукрової індустрії дозволяє забезпечити потреби у цукрі для всіх країн СНД разом узятих.

Для переробки на цукрових заводах у 2008 р. у порти було завезено 2418 тис. т цукру-сир-

Таблиця 4. Імпорт цукру Російською Федерацією в 2000—2008 рр. [3]

	Кількість					Вартість, млн дол. США				
	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008
Усього:										
Цукор-сирець, тис. т	4547	2893	2629	3410	2418	690	744	1064	1107	941
Цукор білий, тис. т	467	625	350	296	165	139	267	173	142	87,4
Країни СНД:										
Цукор-сирець, тис. т	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Цукор білий, тис. т	197	551	275	226	100	64,9	245	140	111	57,5
Інші країни:										
Цукор-сирець, тис. т	4547	2893	2629	3410	2418	690	744	1064	1107	941
Цукор білий, тис. т	270	74,1	74,6	70,1	65,1	74,0	22,1	33,3	30,4	29,9

цю. Імпорт цукру-сирцю у 2008 р. на 29% нижче рівня 2007 р. і склав 941 тис. т (табл. 4). Зменшення імпорту було пов'язане як із введенням сезонного мита на цукор-сирець, так і зі зменшенням обсягів переробки цукру-сирцю під митним контролем.

Обсяги переробки цукру-сирцю в 2007 р. збільшені в порівнянні з 1997 р. (2550 тис. т) в 1,1 рази та на 8% у порівнянні з 2006 р. (2629 тис.т). З урахуванням перехідних залишків на початок 2007 р. цукровими заводами перероблено 2901 тис. т цукру-сирцю та вироблено 2849 тис. т цукру, у тому числі 2536 тис. т для внутрішнього споживання.

Основна маса цукру-сирцю (40—45%) надходить у регіон через порт Новоросійський, який більш ніж перевантажений потоками сировинних і промислових вантажів. Другий термінал, у Туапсе, в останні два роки має серйозні проблеми, так що його частка буде скорочуватися через існуючі ризики повної відмови від перевалки цукру-сирцю.

Експорт білого цукру з Росії здійснюється здебільшого у вигляді толінгових операцій частіше із Краснодарського краю в країни СНД, Монголію та Афганістан і до 1998 р. його обсяги були незначні. У 1999р., у рік пікового завезення цукру-сирцю в Росію, при надзвичайно низьких світових, особливо російських, цінах склалася сприятлива кон'юнктура для поставок цукру в країни Середньої Азії та Закавказзя. З листопада 2006 р. після 6-літньої перерви експорт цукру знову істотно виріс, за підсумками 2007 р., він перевищив 300 тис. т. Після деякої паузи в жовтні 2007 р. — листопаді 2008 р. експорт толінгового цукру знову виріс.

Система регулювання російського ринку цукру. Ринок цукру Росії має досить складну систему державного регулювання імпорту. У 2001—2003 р. застосовувалася система з використанням ліцензування, квотування, сезонних і звичайних мит на сирець і білий цукор.

Розрахований у 2003 р. рівень захисту внутрішнього ринку цукру та встановлений на підставі цього рівень імпортного мита сприяв

підвищенню інвестиційної привабливості виробництва цукрового буряку та цукру. Галузь стала інвестиційно привабливою для торговельного капіталу. Почався процес консолідації внутрішнього цукрового ринку. Сьогодні 80 вітчизняних цукрових заводів перебувають у руках більше 30 власників.

З 2004 р. введено "гнучке" імпортне мито на цукор-сирець (чим вище біржова ціна, тим нижче мито і на-

впаки) і фактично заборонене ввізне мито на білий цукор у розмірі 340 дол. за тонну (крім країн СНД із режимом вільної торгівлі цукром, Україна не входить). У 2005 р. до режиму імпорту були внесені незначні зміни в розрахунок середньої біржової ціни на цукор-сирець (з 1-го до 3-х місяців), що дозволило зменшити коливання мита та збалансувати імпорт сирцю.

У 2007 р. Уряд Російської Федерації затвердив програму розвитку агропромислового комплексу до 2012 р., у якій зазначений інтегрований показник виробництва цукру із цукрового буряку до 2012 р. значився на рівні 67% обсягів внутрішнього споживання. При цьому в Програмі передбачається єдиний метод підтримки в досягненні цього показника з боку держави — митно-тарифне регулювання ввозу цукру-сирцю. Відповідно до цього обсяги заготівлі цукрового буряку в цілому по Росії повинні досягти до 2012 р. 29,7 млн т [4].

Фінансова криза не пройшла повз цукрові заводи. За даними "Росстату", що відслідковує показник прибутковості галузей, зокрема в аграрному секторі, за 2007—2010 рр. цукрова галузь мала збиток, що вплинуло на її економічний стан [5].

Із грудня 2007 р. по травень 2008 р., а також із грудня 2008 р. по квітень 2009 р. замість діючого гнучкого мита на цукор-сирець було введено сезонне мито, що при біржових котируваннях цукру-сирцю більше 9,0 центів/фунт мало дорівнювати \$220 за т.

У 2009 р. при спільній роботі "Союзроссахар" та Уряду Російської Федерації був прийнятий режим імпорту цукру-сирцю, в основу якого був закладений принцип рівної конкурентоспроможності виробництва цукру із цукрового буряку та цукру-сирцю. Імпортне мито на цукор-сирець визначається щомісяця відповідно до затвердженої змінної шкали від \$140 до \$270 за 1 т залежно від котирувань цукру-сирцю на Нью-Йоркській товарній біржі. Рівень мита у \$140 відповідає 9 центам за фунт, або \$198,42 за 1 т. Динаміка цін на цукор-сирець у

Таблиця. 5. Динаміка виробництва цукрового буряка та білого цукру-піску в Російській Федерації в 2008–2020 рр. [9]

Показник	Рік		
	2004-2008	2012	2020
Загальногалузеві			
Обсяг виробництва бурякового цукру, млн т	2,8	3,8	4,8
Самозабезпеченість цукром, %	50,0	63,0	80,7
Цукрової промисловості			
Вихід цукру, %	13,3	14,0	14,5
Витрати сировини, т буряку/т цукру	7,5	7,1	6,9
Витрати умовного палива, % до маси буряку	5,6	4,0	3,5
Втрати маси буряку при зберіганні, %	3,9	3,0	2,0
Потужність по переробці цукрового буряку, тис. т/добу	286	330	380
Буряківництва			
Урожайність цукрового буряку, т/га	30,6	35,8	40,3
Цукристість цукрового буряку, %	16,2	17,0	17,5
Забруднення сировини домішками, %	12,0	11,0	10,0
Необхідний валовий збір, млн т	26,4	31,3	37,8
Потреба в буряку до переробки, млн т	21,4	27,9	34,1
Посівні площі під культуру, тис. га	908,8	875,0	938,5

минулі роки була така, що біржові ціни були на рівні 10 центів за фунт і фактично мали імпортне мито у розмірі \$140 за 1 т. У травні 2009 р. був збільшений нижній рівень мита на цукор-сирець із \$140 до \$165.

Якщо говорити про перспективи, то забезпечення країни цукром із власної сировини на 67 % — це не межа. У 2008 р. "Союзроссахар" разом з галузевими інститутами провів аналіз ринку з урахуванням кліматичних умов і наявних резервів. Був зроблений висновок, що Росія можемо забезпечити до 80% споживання цукру з вітчизняної сировини [6].

23 жовтня 2009 р. затверджена цільова програма Міністерства сільського господарства Росії "Розвитку цукробурякового підкомплексу Росії на 2010—2012 рр." [7].

Із січня 2010 р. цукрової індустрії вдалося скорегувати шкалу гнучкого мита, уперше з 2003 р. і вже в рамках Митного Союзу Білорусі, Казахстану та Росії. Діапазон зворотної залежності мита та світових цін на цукор зміщений з 4,5—9,0 до 12—18 центів/фунт. При котируваннях цукру-сирцю вище 18 центів/фунт діє мито \$140. При зниженні світових цін нижче 18 центів/фунт ввізне мито збільшується. Як компроміс зі споживачами запропонований механізм "сирцевого вікна" із травня по липень, коли ввізні мита знижується. При котируваннях сирцю вище 22 центів/фунт буде діяти ввізне мито \$50, нижче 22 центів/фунт — мито відповідно підвищуватиметься.

Відповідно до затвердженого єдиного митного тарифу, у випадку переходу з 01 травня 2010 р. на розрахунок середнього біржового котирування на цукор-сирець із трьох на один місяць, ввізне мито складе з 01 травня по 30 червня \$120 за тонну, а не, як очікувалося раніше, \$50/85 (у січні-квітні 2010 р. діє мито \$140).

Крім цього, у випадку збереження до осені 2010 р. існуючих низьких котирувань на цукор-сирець у діапазоні 16,40—18,00 центів/фунт ввізне мито на цукор-сирець у серпні-грудні

2010 р. складе не \$140, а \$171 за тонну. А при зниженні котирувань улітку нижче 16,40 центів/фунт ввізне мито складе навіть \$203. Це, безумовно, підтримає вітчизняних виробників цукрового буряку та бурякового цукру [8].

Щоб переробити підвищені обсяги сировини в оптимальний термін з мінімальними втратами, необхідно буде здійснити нарощування виробничих потужностей цукрових заводів у основних зонах бурякосіяння, на це та повинні бути націлені програми розвитку цукробурякового виробництва як на федеральному, так і на регіональному рівнях.

Збільшення потужностей повинне здійснюватися як за рахунок реконструкції діючих підприємств, так і за рахунок нового будівництва.

Для доведення споживання цукру на душу населення до науково обґрунтованого при оптимістичному прогнозі чисельності населення на 2020 р. річна потреба Росії в цьому важливому продукті харчування повинна становити 5,5—5,7 млн т.

Результатами реалізації заходів реформування будуть вироблення системного підходу до вирішення проблеми інноваційного розвитку цукробурякового виробництва: забезпечення буряківників у необхідних обсягах вітчизняним якісним насінням, що буде сприяти підвищенню урожайності, ефективності, конкурентоспроможності та рента-

бельності виробництва цукрового буряку, досягненню запланованих параметрів виробництва цукру із цукрового буряку, зниженню його вартості для споживачів без зниження рентабельності виробництва; збільшенню рівня імпортозаміщення російського цукру на тлі скорочення залежності від імпортного цукру-сирцю; підвищенню економічної ефективності роботи цукрових заводів, поновленню реконструкції та будівництва нових цукрових виробництв, збільшенню виробництва бурякового жому, меляси і їхнього експорту; збереженню наявних і створенню нових робочих місць.

При успішній реалізації концепції "Розвиток цукробурякового комплексу (2008—2020 рр.)" можливе досягнення запланованих показників росту в буряківництві та переробній промисловості (табл. 5).

Досягнення зазначених обсягів виробництва забезпечить необхідний рівень продовольчої безпеки по ринку цукру Росії.

Збільшення виробництва цукрового буряку та зростання ефективності його переробки дозволять цукробуряковій галузі стати однією із провідних галузей агропромислового комплексу Росії.

Для ефективного розвитку галузі країн СНД і Росії потрібні як достатні обсяги високоякісної сировини, так і оптимальні потужності для його своєчасної переробки.

Висока імпортна залежність від поставок продовольства зі світового ринку створює для країн СНД серйозну погрозу, подолання якої можливо лише за рахунок збільшення власного виробництва цукру. Біокліматичний потенціал регіону дозволяє повністю вирішити цю проблему. При цьому варто враховувати, що створення загального цукрового ринку країн-учасниць СНД вимагає не тільки уніфікації митно-тарифної політики по цукровому ринку, а також інших нормативно-правових документів та достатнього часу для залучення цих механізмів роботи.

Слід констатувати, що концепція розвитку цукробурякового комплексу Росії 2008—2020 р. дозволяє досягти запланованих показників росту в буряківництві та переробній промисловості, що забезпечить необхідний рівень продовольчої безпеки по цукру в Росії. Збільшення виробництва цукрового буряку та підвищення ефективності його переробки дозволить цукробуряковій галузі Росії стати за своєю фінансово-економічною міцністю однією із провідних га-

лузей сільського господарства, що чинить величезний вплив на соціально-економічний розвиток.

Підвищення забезпеченості цукром країн СНД за рахунок переробки цукрового буряку повинне стати пріоритетом при розробці та проведенні погодженої політики Міжурядової ради з питань АПК СНД і Ради з агропромислової політики при інтеграційному комітеті "ЕврАзЕс". Для досягнення поставлених цілей необхідно прийняти комплекс заходів, що стосуються питань як внутрішнього розвитку, так і загального митно-тарифного регулювання.

Література:

1. Статистические ведомости стран СНГ [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.cisstat.com/rus/>

2. Постановление Правительство Российской Федерации "О мерах государственного регулирования импорта товаров, ввозимых на таможенную территорию Российской Федерации с Украины" от 29 декабря 2008 № 1042.

3. Российский статистический ежегодник. 2009: Стат.сб./Росстат. — Р76 М., 2009. — С. 716.

4. Государственная программа Правительства Российской Федерации "Развития сельского хозяйства и регулирования рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2008 — 2012 годы" от 14 июля 2007 г. № 446.

5. ГМЦ "Росстата" [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.gks.ru/>

6. Союз сахаропроизводителей России [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.rossahar.ru/scdp/page>

7. Програма Минсельхоза России "Развитие свеклосахарного подкомплекса до 2012 г." [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.mcx.ru/documents/file_document/show/11315.77.htm

8. Зубков В. Правительство РФ намерено приблизить расчеты ввозных таможенных пошлин на сахар-сырец к биржевым ценам. [Электронный ресурс] // Аналитический проект ISCO ИКАР, 30.03.2010. — Режим доступа: http://www.isco2.ru/free/newsall/news10/news01/n_7523.htm

9. Концепция развития свеклосахарного комплекса в Российской Федерации (2008—2020 гг.) // "САХАР". — № 2 — 2009. — С. 14—19.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2010 р.